

26.03.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/833
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/240
Karar Numarası : 2025/159
Başvuran : E.A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : 1- Hakser Madencilik Petrol Ürünleri Mühendislik Gıda Turizm
Laboratuar Hizmetleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi
2- Öz-Ay Turizm Taşıma Ticaret Ve Taahhüt Limited Şirketi
3- Akçay Balıkesir Turizm Taşımacılık Petrol Ürünleri Hayvancılık
Ticaret Limited Şirketi
Muhatap Adres :

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şehirler arası seyahat hizmetlerinde engelli bireylere tanınan indirimli bilet hakkından başvuranın yararlandırılmaması sebebiyle ayrımcılık yasağının engellilik temelinde ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle:

a. Engelli bir birey olduğunu, 16/2/2024 tarihinde İzmir'den Balıkesir'e gitmek için Hakser Madencilik Petrol Ürünleri Mühendislik Gıda Turizm Laboratuar Hizmetleri Sanayi Ticaret Limited Şirketinin (Hakser Turizm) İzmir Şehirlerarası Otobüs Terminalinde bulunan acentesi Öz-Ay Turizm Taşıma Ticaret ve Taahhüt Limited Şirketinden (Öz-Ay Turizm) bilet aldığını, 219,00 TL değerindeki bileti almadan önce %52 oranında engelli olduğunu belgeleyen engelli kimlik kartını acente yetkilisine sunduğunu, yetkilinin kayıt işlemlerini yaptıktan sonra kendisine 30,00 TL tutarında sembolik bir indirim uygulayarak 189,00 TL üzerinden bileti sattığını,

b. 20/2/2024 tarihinde Balıkesir'den İzmir'e dönüş bileti satın almak için yine Hakser Turizmin Balıkesir Toplu Taşıma Merkezinde bulunan acentesi Akçay Balıkesir Turizm Taşımacılık Petrol Ürünleri

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Hayvancılık Ticaret Limited Şirketi (Akçay Balıkesir Turizm) ile iletişime geçtiğini, burada bilet ücretinin 200,00 TL olduğunun kendisine bildirildiğini, işlemlerin yapılması için engelli kartını yetkiliye ibraz ettiğini, yetkilinin birtakım işlemler yaptıktan sonra herhangi bir indirim uygulamadığını ve 200,00 TL ücret üzerinden bileti satın aldığını, bu hususlara ilişkin olarak ulaşımı sağlayan esas firma olan Hakser Turizme zararlarının giderilmesi için başvurduğunu, ancak cevap alamadığını, konuya ilişkin olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden de başvuru yaptığını, bahsi geçen muamelelerin engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmiş ve ulaşımı sağlayan firma ile bilet satışı yapan firmalar hakkında idari para cezası uygulanmasını talep etmiştir.

3. Muhatap Hakser Turizmden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın 16/2/2024 tarihinde İzmir’den Balıkesir’e 189,00 TL tutarındaki bilet ile 20/2/2024 tarihinde Balıkesir’den İzmir’e ise 200,00 TL tutarındaki bilet ile seyahat ettiğinin tespit edildiği,

b. Kara Yolları Taşıma Yönetmeliği’nin 56’ncı maddesi gereğince sefer gerçekleştirmek için Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığından yetki belgesi alınması gerektiği ve bu kapsamda tüm seferler için ücret tarifesi belirlendiği, Balıkesir-İzmir seferi için ücret tarifesinin 550,00 TL olduğu, konuya ilişkin olarak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından kendilerine gönderilen yazıda *“yetki belgesi sahipleri, tespit edilmiş ücret tarifelerinin üzerinde ücret alamaz ve %30’dan fazla indirim uygulayamazlar.”* ibaresinin yer aldığı,

c. Bu kapsamda başvuranın seyahat ettiği Balıkesir-İzmir seferi için bilet ücretinin 550,00 TL olduğu, bu ücret üzerinden %30 indirim uygulandığında bilet ücretinin 385,00 TL’ye düştüğü, başvuranın kullanmış olduğu seyahat hizmetleri için 385,00 liralık ücret üzerinden 196,00 TL ve 185,00 TL indirim uygulandığı,

ç. Konuya ilişkin olarak başvuranın ayrıca CİMER’e ve Tüketici Hakem Heyetine başvurduğu, akabinde 12/3/2024 tarihinde Şirketlerine Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından denetim yapıldığı, ancak herhangi bir usulsüzlük tespit edilmediği ve bu kapsamda başvurunun reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. Muhatap Öz-Ay Turizmden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın, Hakser Turizm seferlerinden yararlanarak 16/2/2024 tarihinde İzmir’den Balıkesir’e 189,00 TL tutarındaki bilet ile 20/2/2024 tarihinde Balıkesir’den İzmir’e ise 200,00 TL tutarındaki bilet ile seyahat ettiğinin tespit edildiği,

b. Kara Yolları Taşıma Yönetmeliği’nin 56’ncı maddesi uyarınca kara yolu ile taşımacılık yapan ve bu hizmete ilişkin acentelik yapan firmaların Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığından yetki belgesi ve ücret tarifesi alması gerektiği, Öz-Ay Turizmin bileti satan acente olması nedeniyle ücret belirleme ya da ücret için izin alma gibi konularda bir yetkisinin olmadığı, konuya ilişkin yetkinin taşımacı Firma Hakser Turizme ait olduğu ve bu yetkiye dayanılarak Balıkesir-İzmir seferlerine ilişkin ücret tarifesinin 550 ,00 TL olarak belirlendiği, yine kendileri tarafından yapılan bilet satışının da Hakser Turizm tarafından elektronik ortamda kendilerine verilen izin vasıtasıyla yapıldığı,

c. Bu bağlamda taraflarınca herhangi bir usulsüz bilet kesimi yapılmadığı, gerekli indirimlerin uygulandığı belirtilmiştir.

5. Muhatap Akçay Balıkesir Turizmden alınan yazılı görüşte özetle; başvuranın Hakser Turizm

üzerinden aldığı Balıkesir-İzmir arası sefer biletine ilişkin ödemeyi Akçay Balıkesir Turizmin pos cihazından yaptığının tespit edildiği, ancak bu bileti kesenin adı geçen Şirket olmayıp Hakser Turizm olduğu, dolayısıyla şikayete muhatap tarafın Hakser Turizm olduğu ve Akçay Balıkesir Turizmin herhangi bir sorumluluğu olmadığı belirtilmiştir.

6. Muhatapların yazılı görüşlerine karşı sunmuş olduğu yazılı görüşte özetle;

a. Muhatap görüş yazılarında tarife ücreti üzerinden indirim uygulandığı belirtilmişse de dosyada bu tarife üzerinden bilet kesildiğini ve bu ücret üzerinden indirim uygulandığını gösterir herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığını,

b. Muhataplar tarafından geçerli ücret tarifesi üzerinden %30'dan fazla indirim uygulanmasının mümkün olmadığının belirtildiğini, ancak bu hususun engelli olmayan vatandaşlar için geçerli olduğunu, engelli vatandaşlar için ilgili mevzuatta belirtilen şartlar dahilinde %30 veya %40 şeklinde indirim uygulanması gerektiğini,

c. İlgili mevzuat dahilinde taşımacı firma ile anlaşmalı olarak acentelik yapan ve bu firma adına bilet keserek ödeme kabul eden firmaların da taşımacı firma ile birlikte sorumlu olduğunu,

ç. Bu kapsamda dosyada yer alan muhatapların üçünün de sorumluluğunun bulunduğunu ve bu firmalar tarafından mevzuat uyarınca engelli bireylere uygulanması gereken indirimlerin uygulanmadığını belirterek başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

“Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

(...)”

8. Anayasa'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“ Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

(...)”

9. Anayasa'nın “Yerleşme ve seyahat özgürlüğü” başlıklı 23'üncü maddesi şöyledir:

“Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak; Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir”

10. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “Tanımlar” başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre; “Doğrudan ayrımcılık: Bir

gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi”, (f) bendine göre “Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi” ifade eder.

11. Mezkûr Kanun’un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

12. Mezkûr Kanun’un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan ayrımcılık türleri şöyledir: “a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.”

13. Mezkûr Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şu şekildedir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkroda belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.”

14. Mezkûr Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” görevini haiz olduğu belirtilmiştir.

15. 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda,

başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, "*Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.*" hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

17. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; "*İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.*" hükmü yer almaktadır. Başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için 20/2/2024 tarihinde Muhatap Hakser Turizme e-posta yoluyla başvurduğu ve yine 21/2/2024 tarihinde CİMER üzerinden şikayette bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

18. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38]. Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinde "*Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir.*" şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise "*Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.*" düzenlemesi yer almaktadır.

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile

gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, *Mazurek/Fransa*, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

20. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10. maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

21. Somut olayda başvuran, % 52 oranında engelli bir birey olduğunu, bu kapsamda Hakser Turizm tarafından sağlanan şehirler arası ulaşım hizmetinden yararlanarak 16/2/2024 tarihinde İzmir'den Balıkesir'e gitmek için Hakser Turizmin İzmir Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde bulunan acentesi Öz-Ay Turizmden bilet aldığını, 219,00 TL değerindeki bilet için kendisine 30,00 TL'lik sembolik bir indirim uygulandığını ve bileti 189,00 TL üzerinden satın aldığını, Balıkesir'den İzmir'e dönüş biletini ise yine Hakser Turizmin Balıkesir Toplu Taşıma Merkezinde bulunan acentesi Akçay Balıkesir Turizmden aldığını, burada bilet ücretinin 200 TL olduğunu kendisine bildirildiğini ve bu bilet için hiçbir indirim uygulanmadığını, dolayısıyla ilgili mevzuat uyarınca engellilere uygulanması gereken indirimin kendisine eksik ve hiç uygulanmaması sebebiyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

22. Muhatap Hakser Turizm, kara yolu taşımacılığı yapılabilmesi için yetki belgesi alınması ve sonrasında her bir sefer için ücretlerin yer aldığı ücret tarifesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bildirilmesi gerektiğini, bu kapsamda kendilerince Bakanlığa bildirilen ücret tarifesinde Balıkesir-İzmir seferinin ücretinin 550,00 TL olduğunu, engelliler için yapılacak indirimlerin bu ücret üzerinden yapılması gerektiğini ve başvurana da bu kapsamda gerekli indirimlerin uygulandığını ve ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğini iddia etmektedir. Muhataplardan Öz-Ay Turizm ise kendilerinin acente olduğunu, ücret belirleme ve ücret tarifesini Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına sunma sorumluluğunun kendilerinde değil Hakser Turizmde olduğunu, bunun yanında Bakanlığa sunulan ücret tarifesine uygun olarak gerekli indirimlerin uygulandığını belirtmiştir. Bir diğer muhatap Balıkesir Akçay Turizm ise kendilerinin acente olduğunu, ücret belirleme yetkisinin ve konuya ilişkin sorumluluğun kendilerinde olmadığını belirtmiştir. Somut olayda başvuran engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürdüğünden başvurunun engelliliğe ilişkin genel esaslar ve düzenlemeler çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

23. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Amaç" başlıklı 1'inci maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'nin amacı, engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmektir.

Engelli kavramı diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir."

24. EHİS'in "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık, "siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel

özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar." şeklinde tanımlanmıştır. Ulusal hukukumuzda engelliliğe dayalı ayrımcılık 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da EHİS ile uyumlu olarak düzenlenmiştir.

25. EHİS'in "Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"1. Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder.

2. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır.

3. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar.

4. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilemez."

26. 5378 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık" başlıklı 4/A maddesi şöyledir:

"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır.

Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."

27. 5378 sayılı Kanun'un "Topluma dâhil olma" başlıklı 4/B maddesi, "Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır." hükmünü içermektedir.

28. EHİS ve 5378 sayılı Kanun ile engelli bireylerin topluma tam katılımının sağlanması ve onların toplumun diğer kesimleriyle eşit şekilde temel haklardan yararlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda eşitliğin sağlanması için çeşitli politika, düzenleme ve uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Zira AİHM'e göre, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ayrımcılık yapmama konusundaki negatif yükümlülüklerinin yanı sıra bazı koşullar altında AİHS'in 14'üncü maddesi kapsamında ayrımcılığı önleme, durdurma veya cezalandırma konusunda pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır (AİHS'in 14. Maddesi ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. Maddesine İlişkin Rehber, s. 13, para. 41). AYM'ye göre ise Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.

2009/47, K. 2011/51, 17/3/2011, s. 2, para. 5).

29. Yine EHİS'in 18'inci maddesinde de taraf Devletlerin, engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seyahat ve yerleşim yerini seçme özgürlüğünü kabul ettiğine vurgu yapılmıştır. EHİS'in 20'nci maddesine göre ise Taraf Devletlerin engellilerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacağı ifade edilmiştir. Engellilerin istedikleri şekil ve zamanda karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin kolaylaştırılması da alınması gereken bu tedbirler arasında sayılmıştır. Engelli bireylerin şehirler arası yolculuklarda indirimli bilet kullanması uygulamasının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Engellilerin toplumsal hayata diğerleriyle eşit bir şekilde tam ve etkin katılımlarını sağlamaya yönelik bu uygulama hayata geçirilirken, uygulayıcıların üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeleri büyük önem taşımaktadır (TİHEK, B. No:2023/477, 31/7/2023, para. 29.).

30. Kara yolu ile yapılan şehirler arası ulaşım kapsamında engelli kişilerin sahip olduğu haklara ilişkin düzenlemeler mevzuatımızda yer almaktadır. Bu açıdan 8/1/2018 tarihli ve 30295 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin şehirler arası otobüs hizmetlerinde geçerli olmak üzere en az % 40 oranında engelli olduğunu belgeleyen kişiler için uygulanması kararlaştırılan indirimde dair "*Ücret tarifeleri*" başlıklı 56'ncı maddesinin on birinci fıkrasının, engelli bireyler tarafından ulaşım hizmetlerinin mali yönden erişilebilirliğinin sağlanması adına kabul edildiği söylenebilecektir. Söz konusu düzenlemeye göre "*Yetki belgesi sahipleri, en az %40 oranında engelli olduğunu belgeleyen kişilere; 20 koltuğa kadar olan taşıtlar için 1 kişiye, 20 koltuktan fazla koltuğa sahip taşıtlar için ise en fazla 2 kişiye, geçerli ücret tarifesi üzerinden bilet ücretinde %40 indirim uygular. Ancak, aynı taşıtla taşınacak engelli yolcu sayısının 20 koltuğa kadar olan taşıtlarda 1'den fazla, 20 koltuktan fazla koltuğa sahip taşıtlarda ise 2'den fazla olması halinde, her fazla engelli yolcu için, geçerli ücret tarifesi üzerinden bilet ücretinde %30 indirim uygulanır.*" Düzenlemeyle kara yolu ile yapılacak şehirler arası ulaşım hizmetlerinde engelli yolculara geçerli ücret tarifesi üzerinden belirli şartlar çerçevesinde indirim yapılması hükme bağlanmıştır.

31. Yönetmelik'in 56'ncı maddesinin ikinci fıkrasında ise "*Yolcu terminalleri ve tarifeli yolcu taşımaları ile ilgili ücret tarifeleri, yetki belgesi sahiplerince, Bakanlıkça belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde fiziki veya elektronik olarak hazırlanarak Bakanlığa bildirilir/iletilir*" hükmüne yer verilmiştir. Bu kapsamda yolcu taşımacılığı faaliyeti yürütenlerin belirlediği ücret tarifeleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bildirilmekle yürürlüğe girmektedir.

32. Başvuranın dilekçesinden İzmir'den Balıkesir'e ve Balıkesir'den İzmir'e Hakser Turizm aracılığıyla yaptığı seyahatlerde ilgili düzenlemelere aykırı ücretlendirme yapıldığını iddia ettiği anlaşılmaktadır. Dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde yetki belgesi sahibi Hakser Turizm tarafından belirlenen ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bildirilen ücret tarifesinde Balıkesir Merkez ve İzmir Bornova arasında yapılacak yolculuklar için ücret tarifesinin 550,00 TL olarak belirlendiği görülmüştür. Yönetmelik'in 56'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında "*Yolcu taşımaları için düzenlenecek ücret tarifeleri, aynı hat ve güzergah üzerinde gidiş ve dönüşte aynı olur. Aynı hat ve güzergah üzerinde gidiş ile dönüş için değişik ücret tarifesi uygulanamaz. (...)*" hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda İzmir Bornova ve Balıkesir Merkez arası seferler için de 550,00 TL olarak

belirlenen ücret tarifesinin uygulanacağı anlaşılmaktadır.

33. Yönetmelik'e göre engelli yolculara yapılacak indirimler yukarıda yer alan şartlara uygun olarak yerine getirilecektir. Bu şartlar en az %40 oranında engelli olduğunu belgeleyen kişiler için geçerli olup 20 koltuğa kadar olan taşıtlar için 1 kişiye, 20 koltuktan fazla koltuğa sahip taşıtlar için ise en fazla 2 kişiye, geçerli ücret tarifesi üzerinden bilet ücretinde %40 indirim uygulanması; aynı taşıtla taşınacak engelli yolcu sayısının 20 koltuğa kadar olan taşıtlarda 1'den fazla, 20 koltuktan fazla koltuğa sahip taşıtlarda ise 2'den fazla olması halinde, her fazla engelli yolcu için, geçerli ücret tarifesi üzerinden bilet ücretinde %30 indirim uygulanması şeklindedir. Muhataplar tarafından başvuru konusu seferlerin kaç koltuklu araçlarla yapıldığına ve bu seferler kapsamında kaç engelli yolcuya hizmet verildiğine dair bir bilgi verilmemiştir. Bu doğrultuda başvurana mevzuatta öngörülen en yüksek oran olan %40 oranında indirim uygulanması gerektiği üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

34. Yukarıda da ifade edildiği üzere Yönetmelik uyarınca engelli yolcular için yapılması gereken indirim geçerli ücret tarifesi üzerinden yapılmaktadır. Başvuru konusu olay açısından ücret tarifesi incelendiğinde başvuranın şikayette bulunduğu söz konusu seferler için geçerli ücret 550,00 TL olarak tespit edilmektedir. Bu ücret üzerinden başvurana yapılması gereken indirim oranı ise %40 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda başvuran için yapılacak indirim 220,00 TL olarak hesaplanmakta ve başvurana her iki sefer için satılacak biletin azami tutarı 330,00 TL olarak ortaya çıkmaktadır. Somut olayda başvuranın İzmir-Balıkesir seferi için 219,00 TL, Balıkesir-İzmir seferi için ise 200,00 TL ücret ödeyerek bilet satın aldığı görülmektedir. Bu kapsamda başvurana geçerli ücret tarifesi üzerinden uygulanması gereken indirimlerin uygulandığı anlaşılmaktadır.

35. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde şehirler arası kara yolu taşımacılığı kapsamında engelli bireyler için geçerli ücret tarifesi üzerinden uygulanması gereken indirimin başvuran için uygulanmış olduğu ve başvuran hakkında tesis edilen işlemlerde engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(Görevli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi